

บทคัดย่อ

โครงการบริหารจัดการน้ำแบบมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตคนลุ่มน้ำอย่างยั่งยืน กรณีศึกษาคลองป่าพะยอม-ท่าแนะ จังหวัดพัทลุง เริ่มดำเนินงานในปี 2557 ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยร่วมระหว่างมหาวิทยาลัยทักษิณและสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย เน้นการเปลี่ยนแปลงจากฐานราก การกำหนดโจทย์วิจัยจากปัญหาและความต้องการของพื้นที่เป็นตัวตั้ง และการสร้างความร่วมมือกับเครือข่ายผู้มีส่วนได้-เสีย โดยมีเป้าหมายสร้างการเปลี่ยนแปลงในพื้นที่ตั้งแต่ระดับบุคคล ครัวเรือน และชุมชนโดยใช้การวิจัยเชิงปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วม โดยในปีที่ 3 มีเป้าหมายเพื่อ 1) พัฒนาระบบการบริหารจัดการงานวิจัยเพื่อพัฒนาเชิงพื้นที่ภายใต้จุดยืนของมหาวิทยาลัย ทำงานวิจัยจนเกิดองค์ความรู้ร่วมระหว่างความรู้ทางวิชาการและความรู้ภูมิปัญญาชุมชน และพัฒนาระบบพันธกิจสัมพันธ์มหาวิทยาลัยกับสังคม 2) สร้างระบบพัฒนานักวิจัยโดยใช้ห้องปฏิบัติการชุมชน และ 3) ยกระดับคุณภาพงานวิจัย เพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการทำแผนการบริหารจัดการพื้นที่ลุ่มน้ำ พัฒนาศักยภาพและเพิ่มประสิทธิภาพภาคเกษตรกรรมฐานราก และพัฒนานวัตกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ตามวิถีชุมชนของคนในพื้นที่ลุ่มน้ำ

ในปีที่ 3 มีโครงการวิจัยได้รับทุนสนับสนุน 21 โครงการ มีทุนวิจัยเฉลี่ย 200,000 บาท/โครงการ และมีนักวิจัยเข้าร่วมรวม 39 คน (เฉลี่ย 4 คน/โครงการ) จากการดำเนินการตามวัตถุประสงค์ที่ 1-2 พบว่า มีการพัฒนากลไกการบริหารจัดการงานวิจัยเพื่อการพัฒนาเชิงพื้นที่ที่สอดคล้องกับแนวทางของสกว. มีการจัดการต้นน้ำ มีการทบทวนโจทย์วิจัยจากปัญหาและความต้องการของพื้นที่ ปรับกระบวนการพัฒนาโครงสร้างวิจัยและวิธีการพิจารณาทุนวิจัย ปรับแนวทางการพัฒนาศักยภาพการทำงานวิจัยเพื่อพัฒนาเชิงพื้นที่ มีแผนติดตามความก้าวหน้าช่วงกลางน้ำและปลายน้ำ เริ่มมีกลไกสนับสนุนการขับเคลื่อนเป้าหมายและทิศทางงานวิจัยในภาพรวม มีการหนุนเสริมจากผู้ทรงคุณวุฒิอย่างไรก็ตามการพัฒนาระบบและโครงสร้างองค์ความรู้ร่วม พันธกิจมหาวิทยาลัยกับสังคม และห้องปฏิบัติการชุมชนนั้นยังต้องดำเนินการต่อเพราะเอกสารแสดงรายละเอียดยังไม่แล้วเสร็จ วัตถุประสงค์ที่ 3 พบว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนการบริหารจัดการพื้นที่ลุ่มน้ำ จังหวัดพัทลุงมีการดำเนินการในพื้นที่ขนาดเล็ก จำนวน 2 ตำบล ขณะที่การดำเนินการพัฒนาศักยภาพและการเพิ่มประสิทธิภาพภาคเกษตรกรรมฐานราก พบว่า มีการยกระดับผลิตภัณฑ์จากฐานทรัพยากรพื้นถิ่น ทั้งด้านคุณภาพ กระบวนการผลิต รูปแบบบรรจุภัณฑ์ และการตลาด มีการพัฒนากระบวนการผลิตได้ผลิตภัณฑ์ที่เป็นเอกลักษณ์ของชุมชน นำไปสู่การสร้างรายได้ และแหล่งเรียนรู้ในชุมชน ส่วนการพัฒนานวัตกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ พบว่า เกิดการพัฒนาให้มีแหล่งท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์จากกิจกรรมการท่องเที่ยวที่มีอยู่เดิม เกิดเส้นทางท่องเที่ยว และมีรูปแบบการจัดการการท่องเที่ยวที่เหมาะสมกับบริบทของพื้นที่ ซึ่งเกิดขึ้นจากกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน จากการดำเนินงานตลอดระยะเวลา 3 ปี สถาบันวิจัยและพัฒนาได้สร้างการรับรู้ เพิ่มความตระหนัก และความรับผิดชอบร่วมกันของนักวิจัย ร่วมกันขับเคลื่อนงานวิจัยให้บรรลุตามเป้าหมายหลักของโครงการฯ ต่อไป

คำสำคัญ: การประเมินผล ระบบและกลไก การจัดการงานวิจัย หน่วยวิจัยนวัตกรรมเพื่อสังคมและชุมชน

Abstract

Participatory water management program for sustainability quality of life development: a case study in Papayom and Thanae basin, Phatthalung province (PT-SWMP) was initiated in 2014. It was an area-based collaborative (ABC) research for development, co-founding research between Thailand Research Fund and Thaksin University (TSU). ABC's principle is to make changes in grassroots level, problem identification, and focus on stakeholder collaboration. ABC is aimed to create a change in individual, family, or community level. In the PT-SWMP, ABC key concepts were delivered based on a participatory action research. The PT-SWMP or TSU-ABC was aimed 1) to develop ABC research management and incubate TSU-co-creation of knowledge, 2) to formulate TSU social laboratory. Another objective was to escalate research quality by 1) promoting community involving in water management, 2) rising effectiveness of grassroots agricultural products, and 3) developing creative-tourism innovations.

The outcomes demonstrated that 21 projects were funded and an average budget and researcher was 200,000 Thai Baht and 39 researchers were participated (4 persons/project). The results, objective 1-2, exhibited that TSU-ABC management system was similar to the TRF's ABC management classification (Up-, middle-, and down-stream). It demonstrated that community need and problem re-profiling were necessity strategies in up-stream management. Proposal criticism was essential and vital funding strategies. TSU-ABC training needs and skills improving were revised. ABC middle- and down-streams monitoring and coaching were delivered. PT-SWMP's goal was communicated as a resulted from experts nudged. TSU-co-creation of knowledge, TSU socially engagement, and TSU social laboratory were progressed and number of documents were drafted. The results, objective 3, showed that two prototypes of water management plan were constituted. The local products (quality, manufacturing process, packaging, and marketing) were improved. Numbers of identical local products were revealed. Community income was increased and learning and sharing center was posed. Creative-tourism innovation was conceptualized and community's tourists-attracting sites were disclosed, developed, and nominated. Creative-tourism programs were provided with respecting to norm and culture. In conclusion, the Research and Development Institute, TSU must promote and share PT-SWMP goals to staffs and communities. Increasing perception and recognition to ABC's goal are key factors that would direct TSU-ABC to accomplish its mission.

Keywords: Evaluation, System and mechanism, Research management, Innovative Research
Unit for Society and Community